

SHKALLA E NGJITJES QIELLORE (Ligjërime asketike)

Shën Joani Sinaiti

Përktheu nga greqishtja e vjetër Atë Foti Cici, 2020.

Ligjërimi i parë

MBI MOHIMIN

1. Perëndia dhe mbreti ynë është i çiltër, bujar dhe i mirë në gjithçka, prandaj dhe kur iu drejtohemi shërbëtorëve të Perëndisë, është mirë ta nisim prej Perëndisë. Nga të gjitha krijesat e tij të arsyeshme, të cilat janë nderuar me dinjitetin e vullnetit të lirë, disa janë miq të Perëndisë, të tjerë janë shërbëtorë të vërtetë, disa janë të pavlerë, disa janë krejt të tëhuajtur prej tij, ndërsa të tjerë, edhe pse të dobët, janë kundërshtarë të tij.¹
2. Me miq të Perëndisë, o kryetar i hirshëm, ne të paditurit nënkuptojmë ato qenie mendore dhe jo trupore që qerthullojnë Perëndinë. Me shërbëtorë të vërtetë nënkuptojmë të gjithë ata që kanë kryer dhe po kryejnë vullnetin e tij pa përtim dhe pa mangësi. Me shërbëtorë të pavlerë nënkuptojmë ata që kujtojnë se janë të denjësuar me pagëzimin, por që nuk i kanë ruajtur me besnikëri premtimet ndaj Perëndisë. Me të huaj dhe armiq të Perëndisë nënkuptojmë ata që janë jobesimtarë, ose besëkeqë. Së fundi, armiqtë e Perëndisë janë ata që jo vetëm e kanë kundërshtuar dhe rrëzuar urdhrin e Perëndisë në vetvete, por edhe që luftojnë fuqishëm ata që e zbatojnë atë.
3. Për secilën kategori të mësipërme mund të flitej duke e shqyrtuar çdo rast më vete, por për ne të pamësuarit, hëpërhë nuk do të ishte dobiprurëse për të hyrë në hetime të imta. Atëherë, le ta shtrijmë dorën e padenjë duke iu bindur plotësisht shërbëtorëve të vërtetë të Perëndisë, atyre që na detyruan me shpresëtarinë e tyre dhe na shtrënguan me besimin e tyre, për t'iu bindur porosisë së tyre; le ta shkruajmë këtë trajtesë me pendën që thith nga njohuritë e tyre, duke e zhytur në bojën e përlësisë, e cila është e zyrtë dhe njëkohësisht rrezatuese. Pastaj le ta hedhim në zemrat e buta e të bardha të tyre si në letër, ose më mirë si në pllaka shpirtërore, ku të shkruajmë mbi ato fjalët hyjnore, duke mbjellur kështu farën. Dhe duke shkruar, le ta nisim kështu:
4. Për të gjithë ata që e zgjedhin me vullnet të lirë, Perëndia është jeta e të gjithëve, shpëtimi i të gjithëve: për besimtarë e jo besimtarë, për të drejtë e të shtrembër, për të devotshëm e të padevotshëm, për ata që janë çliruar nga pasionet dhe për ata që vuajnë prej tyre, për murgj dhe shekullarë, për të ditur dhe për të paditur,

¹ Teksti greqisht nuk ka ndarje me paragrafë e numra. Kjo bëhet këtu për të lehtësuar lexuesin, përderisa ka shumë fjali dhe paragrafë pa lidhje me njëri-tjetrin. E njëjta praktikë është ndjekur në botimin e Shkallës në gjuhë të tjera.

për të shëndetshëm dhe për të sëmurë, për të rinj dhe për moshatarë. Është njësoj siç ndodh me rrezatimin e dritës, me pamjen e diellit dhe me ndryshimet e stinëve, të cilat iu ofrohen të gjithëve pa dallim; dhe nuk ka se si të jetë ndryshe, sepse “Perëndia nuk është i njëanshëm”.²

5. Njeriu i padevotshëm është një qenie e arsyeshme dhe vdekatare, e cila me vullnetin e vet të lirë i kthen shpinën jetës, duke e pandehur Krijuesin e vet, atë që ekziston përjetësisht, si të paqenë.
6. Njeriu i paligjshëm është ai që e shtrembëron ligjin e Perëndisë me mendime të këqija dhe pandeh se beson, ndërsa ka dëshira dhe koncepte të kundërta ndaj Perëndisë.
7. I krishteri është imitimi i Krishtit në fjalë, në vepra dhe në mendime, për aq sa është e mundur për njerëzit, dhe që beson në mënyrë të drejtë dhe të pagabueshme në Trininë e shenjtë.
8. Njeriu hyjdashës është ai që jeton në kungim me gjithçka të natyrshme e të pamëkatshme dhe njëkohësisht, për aq sa është e mundur, nuk e lë pas dorë të mirën.
9. Njeriu i përkorë është ai që në mes të tundimeve, kurtheve dhe trazirave, përpiqet me të gjitha forcat të imitojë rrugët e atyre që janë çliruar prej tyre.
10. Murg është ai që me trup tokësor dhe të përlyer, arrin të renditet në shkallën e qenieve pa trup.
11. Murgu është ai që është i përkushtuar vetëm në porositë dhe fjalët e Perëndisë, të cilat i zbaton ato në çdo kohë, në çdo vend dhe në çdo gjë.
12. Murgu është një dhunë e vazhdueshme ndaj natyrës njerëzore dhe një vrojtim i pandërprerë i shqisave.
13. Murgu është një trup i dëlirë, një gojë e pastër dhe një mendje e ndriçuar.

² Romakëve 2:11. Originali greqisht nuk jep asnjë shënim kur citon vargje a fraza nga Shkrimet, por në përkthimin shqip u ndoq praktika e varianteve të Shkallës në gjuhë të tjera. Duhet shënuar gjithashtu se citimet biblike autori i shkruan shpesh nga kujtesa, prandaj dhe ato nuk janë gjithmonë identike me variantin e sotëm zyrtar të Dhjatës së Re greqisht. Ndonjëherë brenda këtyre citimeve ka edhe shtesa, si pjesë e ligjërimit të autorit, prandaj dhe në përkthimin shqip citimet sillen siç i shënon Shën Joani, jo sipas varianteve zyrtare të sotme biblike. Në këtë pikë, pra, nuk u ndoq tradita e botimeve të Shkallës anglisht dhe në greqishten e re, ku rëndom vargjet biblike nuk përkthehen, por kopjohen nga botimet zyrtare të sotme të Biblës.

14. Murgu është një shpirt i trishtuar, i preokupuar vazhdimisht me kujtimin e vdekjes; edhe kur fle, edhe kur është zgjuar.
15. Ikje nga bota është urrejtja e vullnetshme ndaj lëndës së lëvduar dhe mohimi i natyrës, për të arritur ato që janë mbi natyrën.
16. Të gjithë ata që e braktisën mënyrën e jetesës me dashje, sigurisht që e bënë këtë për mbretërinë e ardhshme, ose për mëkatet e shumta, ose për dashurinë e tyre ndaj Perëndisë. Nëse e bënë pa asnjë nga këto arsye, atëherë ikja e tyre nga bota është pa kuptim. Sidoqoftë, Perëndia i mirë që cakton ndeshjet, pret të shohë se cili do të jetë fundi i garës sonë.
17. Njeriu që mërgoi nga bota për të shpërndarë barrën e mëkateve të tij, duhet të imitojë ata që ulen para varreve jashtë qytetit. Dhe nuk duhet të pushojë së shpërthyeri lotët e nxehtë dhe rënkimet e mbytura të zemrës, deri sa edhe ai të shohë Jezuin që vjen tek ai për të rrokullisur gurin e vrazhdësisë nga zemra dhe për të çliruar mendjen tonë, ashtu si Llazarin, nga zgjedha e mëkateve, që të urdhërojë pastaj engjëjt e tij shërbestarë: zgjidheni nga pasionet dhe lereni të shkojë në një jetë pa pasione dhe të lumur. Nëse nuk bën kështu, ai nuk do të ketë asnjë dobi.
18. Sa prej nesh që dëshirojmë të dalim nga Egjipti dhe të shpëtojmë nga Faraoni, sigurisht që edhe ne kemi nevojë për një Moisi si ndërmjetës me Perëndinë dhe nga Perëndia. Ai do të qëndrojë midis veprimit dhe soditjes dhe do të ngrëjë duart e lutjes për ne te Perëndia. Kështu, të udhëhequr prej tij, do të kalojmë detin e mëkateve dhe do të mposhtim Amalekun e pasioneve. Ata që u mbështetën në veten e tyre dhe pandehën se nuk iu lipsej asnjë udhërrëfyes, u mashtruan.
19. Ata që dolën nga Egjipti, kishin Moisiun si udhërrëfyes dhe ata që shpëtuan nga Sodoma, kishin një engjëll. Të parët ngjajnë me ata që i shërojnë pasionet e shpirtit me perkujdesjen nga papastëria e trupit të përlyer. Prandaj dhe ata kanë nevojë të domosdoshme për një engjëll, domethënë për dikë të barabartë me një engjëll, do të thoshja, që t'i ndihmojë. Sepse, në përpjesëtim me sëmundjet e shkaktuara nga plagët tona, kemi nevojë për një mjeshtër shumë të aftë edhe shërues.
20. Për ata që përpiqen të ngjiten në qiell me trup, kërkohet dhunë e vërtetë dhe vuajtje pa pushim, veçanërisht në fazat e hershme të mohimit, derisa prirja jonë ndaj kënaqësive trupore dhe zemra e ngurtë, të shndërrohen në hyjdashje dhe dëlirësim, nëpërmjet zisë së vërtetë.

21. Kërkohet mund dhe mundim i vërtetë, si dhe hidhërim i madh e i padukshëm, veçanërisht për ata që jetojnë të shkujdesur, derisa me thjeshtësi, mungesë të vërtetë zemërimi dhe këmbëngulje, ta bëjmë mendjen tonë, e cila është si një qen i tërbuar që vetëm leh për të ngrënë, të dojë dëlirësinë dhe syçeltësinë shpirtërore. Por le të kemi guxim, ne të pafuqishmit dhe të kapurit nga pasionet, të ngremë dorën e djathtë drejt Krishtit dhe me besim të palëkundur t'i rrëfejme sëmundjen tonë dhe dobësinë shpirtërore. Kështu do të marrim patjetër ndihmën e tij, dhe madje më tepër nga ç'e meritojmë. Mjafton vetëm që ta zhysim vazhdimisht veten në thellësinë e përlësisë.
22. Le ta dinë të gjithë ata që hyjnë në këtë luftë të mirë, e cila është e ashpër, e vështirë, por dhe e lehtë, se janë futur sikur kanë kërcyer në zjarr, nëse vërtet presin që zjarri i hyjshëm të banojë tek ata. Prandaj secili le të hetojë veten, pastaj le ta shijojë bukën me lakra të hidhura dhe le ta pijë kupën me lot, në mënyrë që përqaftimi i jetës vetmitare të mos kthehet në dënim. Përderisa jo çdo njeri që është pagëzuar do të shpëtohet, më mirë po hesht për këtë në vijim.
23. Ata që hyjnë në këtë garë duhet të mohojnë gjithçka, të përçmojnë gjithçka, të përqeshin gjithçka dhe të flakin çdo gjë, në mënyrë që themeli të hidhet i fortë. Një themel i mirë i tri shtresave dhe tri shtyllave është çiltërsia, agjërimi dhe urtësia. Të gjithë sa janë foshnja të Krishti, le ta fillojnë me këto virtyte, duke marrë si shembuj foshnjat e vërteta: ato nuk bëjnë dot asgjë të keqe dhe tek ato nuk gjen dot kurrë dinakëri; nuk kanë ëndje të pashuar, as bark të pangopur dhe as trup me dëshira të zjarrta. Por teksa rriten, ndoshta në përpjestim me ushqimin që hanë, edhe pasionet e tyre gjithashtu përndizen.
24. Është vërtet e urryer dhe e rrezikshme që luftëtari të plogështohet bash në fillim të përleshjes, duke iu dëshmuar kështu të gjithëve se ai do të vritet. Le të jetë fillimi ynë fort i palëkundshëm, sepse kjo do të na sjellë dobi kur plogështohemi më vonë. Sepse një shpirt i trimëruar që më vonë bie në plogështi, lëndohet si me shtizë nga kujtesa e zellit fillestar. Kjo ka bërë që shumë prej tyre të rigjallërohen.
25. Kur shpirti tradhton veten dhe humbet zellin e bekuar dhe të zjarrtë, le të hetojë me kujdes për të gjetur shkakun e kësaj humbjeje dhe t'i kundërvihet me gjithë dëshirën dhe vullmin e tij, sepse zelli nuk ka derë tjerë për t'u kthyer, por vetëm prej derës nga ku doli.
26. Ai që mohon botën nga frika, është si temjani që digjet, i cili fillimisht nis me aromë, por pastaj përfundon në tym. Ai që e bën për shpërblim, është si guri i mullirit, i cili gjatë gjithë kohës vërtitet njësoj. Ai që ikën prej dashurisë hyjnore, që në fillim merr hov të zjarrtë dhe nëse flakët hasin në lëndë, zjarri shtohet dhe

përparon.

27. Ka disa që ndërtojnë qerpiç mbi gurë, ndërsa disa të tjerë ngulin shtylla në dhe. Dhe ka disa që ecin për pak, por mbasi iu ngrohen nervat dhe nyjet, e përshpejtojnë ecjen; ai që ka mend, le ta kuptojë këtë shëmbëlltë.
28. Le të vrapojmë me dëshirë si njerëz të thirrur nga Perëndia dhe mbreti ynë, se mos ndoshta jeta jonë është e shkurtër dhe gjendemi në ditën e vdekjes pa fryte dhe mbarojmë nga uria. Le ta kënaqim Zotin ashtu si ushtarët mbretin e tyre. Sepse pas luftës do të na kërkohet të japim llogari të përpiktë.
- Le t'i druhe mi Zotit, ashtu si egërsirave. Sepse kam parë njerëz që shkonin për të vjedhur pa pasur frikë nga Perëndia, por menjëherë sa dëgjuan lehjen e qenve, ua mbathën këmbëve. Atë që nuk e bëri frika e Perëndisë, e arriti më së miri frika e shtazëve.
29. Le ta duam Zotin ashtu siç nderojmë miqtë tanë. Sepse kam parë shpesh njerëz që hidhëruan Perëndinë dhe nuk iu bë vonë fare për këtë. Kam parë gjithashtu se si të njëjtët njerëz brengosën miqtë e tyre për gjëra të vogla dhe më pas përdorën çdo marifet, çdo dredhi, çdo bezdisje³ ndaj tyre, duke e pranuar gabimin, si personalisht, ashtu edhe përmes miqve të tyre, madje duke iu bërë edhe dhurata, vetëm e vetëm për t'u kthyer në dashurinë e mëparshme.
30. Është e domosdoshme që në fillesat e mohimit t'i ushtrojmë virtytet me mundim dhe pikëllim. Mbasi të kemi përparuar, nuk do të ndiejmë më pikëllim, ose do të ndiejmë fare pak. Dhe kur qëndrimi ynë i vdekshëm ndizet dhe zotërohet nga zelli ynë, ne i ushtrojmë virtytet me gëzim dhe gatishmëri të madhe, me mall dhe me flakë hyjnore.
31. Të lënduar janë ata që i zbatojnë urdhërimet që në fillim dhe menjëherë, madje me gëzim të plotë dhe gatishmëri. Nga ana tjetër, mjeranë janë ata që kanë kaluar një kohë të gjatë në asketizëm dhe prapë i zbatojnë urdhërimet me pahir, në qoftë se i zbatojnë sadopak.
32. Le të mos tregojmë neveri dhe dënim ndaj mohimit që bëhet për shkak të rrethanave të jetës. Kam parë disa që mërguan, por rastësisht takuan mbretin në udhëtim e sipër dhe iu bashkuan shpurës së tij, hynë në sarajet e tij dhe darkuan me të.

³ Fjala greke këtu është "θλίψις", e cila në përkthimet anglisht dhe në greqishten e re është jepet me kuptimin e saj më të ri dhe mbizotërues në Dhjatën e Re, si "trishtim". Përkundrazi, kuptimi këtu është "bezdisje", ashtu siç e gjejmë në letërsinë klasike, si te Platoni etj. (shtrëngo, mërzis, bezdis) dhe pjesërisht në Dhjatën e Re, kur flitet për udhën e vështirë, shtrënguese dhe të ngushtë (ὁδὸς τεθλιμμένη).

Pashë farën të bjerë rastësisht në tokë dhe të prodhojë fryte të shumta dhe pjellore, ashtu siç kam parë edhe të kundërtën e saj.

Pashë gjithashtu dikë të vijë në shërimore për një nevojë tjetër, por kur mjeku i këndshëm e mbajti pak më tepër me mirësjelljen e tij, kjo bëri që sytë e tij të pastrohen nga mjegulla që i kishte zënë. Kështu, pra, disa ndodhi të rastësishme patën përfundime më të sigurta dhe më thelbësore sesa ato që ishin të vullnetshme për të tjerët.

33. Askush të mos e quajë veten të padenjë për jetën murgjërë me pretekstin e barrës dhe morisë së mëkateve, duke kujtuar se kështu përçmon veten, kur në thelb e përdor justifikimin e mëkatit që të mos humbasë kënaqësitë e botës. Kur plaga është shumë e qelbëzuar, nevojitet edhe ndërhyrje më e madhe mjekësore për të pastruar qelbin. Sepse të shëndetshmit nuk shkojnë në shërimore.

34. Nëse mbreti tokësor na thërriste dhe na kërkonte të rreshtoheshim në ushtrinë e tij, për t'i shërbyer dhe për të luftuar krah tij, nuk do të vonoheshim dhe nuk do të justifikoheshim, por do të linim gjithçka dhe me plot dëshirë do të paraqiteshim para tij.

Le të vëmë re, atëherë, se mos mos na thërret Mbreti i mbretërve, Zoti i zotërve dhe Perëndia i perëndive në këtë urdhër qiellor dhe ne e mohojmë ftesën me përtaci dhe plogështi, duke e lënë veten të pambrojtur para gjyqit të madh.

35. Ai që është i lidhur ndaj çështjeve të jetës dhe halleve që e rëndojnë si vargonj të hekurt, mund të ecë, por me vështirësi. Ai iu ngjan atyre që i kanë këmbët e lidhura me vargonj të hekurt, të cilët shumë herë mund të ecin, por ama vazhdimisht pengohen dhe lëndohen prej tyre.

36. Ai që është i pamartuar dhe është i lidhur në botë vetëm me çështjet e saj, është si ai që ka pranga në duar (prandaj dhe kur dëshiron të rëndë drejt jetës vetmitare, nuk pengohet); ndërsa ai që është i martuar i ngjan atij që e kanë lidhur këmbë e duar.

37. Dëgjova të më pyesin disa që jetojnë të shkujdesur në botë: "Si mund të ndjekim ne jetën vetmitare, kur jetojmë me bashkëshortet dhe kemi shumë detyrime të përbashkëta"? Iu përgjigja atyre: "Bëni të gjitha të mirat që mundeni; mos shani askënd; mos vidhni askënd; mos gënjeni askënd; mos përçmoni askënd; mos urreni askënd; mos iu ndani kishërimit; tregoni dhembshuri me nevojtarët; mos skandalizoni askënd; mos iu afroni pjesës së tjetrit; mjaftohuni me pagën e grave

tuaja.⁴ Nëse bëni këto, nuk do të jeni larg mbretërisë së qiejve.⁵

38. Le të rendim me gëzim dhe me frikë në luftën e mirë, por pa u trembur nga armiqtë tanë. Edhe pse të padukshëm, ata e shohin pamjen e shpirtit tonë dhe nëse e shquajnë atë të tjetërsuar nga frika, armatosen kundër nesh me vrull më të madh, duke pandehur të gjorët se na frikësuan. Prandaj, le të ngjeshim armët me guxim kundër tyre, sepse atë që lufton me zell, askush nuk e lufton.
39. Zoti qëllimisht i lehtësoi betejat e rishtarëve, që të mos kthehen në botë menjëherë që në fillim. Prandaj, gëzohuni gjithnjë në Zotin, të gjithë shërbëtorët e Perëndisë, mbasi keni parë në veten tuaj këtë shenjë të parë të dashurisë së Kryezotit ndaj nesh; sepse ai ju ka thirrur.
40. Dihet, nga ana tjetër, se Perëndia shumë herë bën edhe këtë: kur sheh shpirtra trimërorë, i hedh menjëherë në fushën e betejës që në fillim, me synimin për t'i kurorëzuar shpejt.
41. Atyre që janë në botë Zoti ua fsheh vështirësinë, ose më mirë zotësinë e kërkuar për këtë ndeshje; në qoftë se e njihnin këtë, askush nuk do ta mohonte botën.
42. Jepi Krishtit me dëshirë mundin e rinisë sate dhe do të shijosh në pleqëri mirësi të pasur. Ato që vilen në moshë të re, ushqejnë dhe ngushëllojnë në pleqëri ata që janë sfillitur nga moshja.

Sa jemi të rinj le të mundohemi me zell dhe le të nxitohemi me syçeltësinë e shpirtit, sepse ora e vdekjes nuk dihet.
43. Kemi armiq vërtet të ligj dhe të tmerrshëm, dinakë, tinëzarë që mbajnë zjarr në duar dhe me flakët e tij dëshirojnë të djegin faltoren e Perëndisë; kemi armiq të fortë, që rrinë zgjuar, të cilët janë të palëndshëm dhe të padukshëm.
44. Askush prej të rinjve në moshë nuk duhet të dëgjojë armiqtë e tij, demonët, kur i thonë: “Mos e vrit trupin, që të mos biesh në sëmundje dhe sfillitje”. Sepse vështirë të gjesh njeri, sidomos në brezin e sotëm, që të parapëlqejë vdekjen e mishit të tij, edhe nëse e ka privuar veten nga ushqimet e shumta dhe të shijshme. Qëllimi i këtij demoni është që ta bëjë fillimin e ndeshjes të shkrifët dhe të plogët, në mënyrë që edhe fundi i saj t'i përshtatet fillimit.
45. Mbi të gjitha, ata që kërkojnë dhe duan vërtet që t'i shërbejnë Krishtit, duhet të shqyrtojnë dhe të zgjedhin vendin, mënyrën, banesën dhe ushtrimin që iu përshtatet, me ndihmën e etërve shpirtërorë dhe të vetënjuhjes së tyre.

⁴ Shih Luka 3:14.

⁵ Marku 12:34.

Jeta në bashkësi nuk është për të gjithë, sepse mund të dëmtojë ata që janë të dhënë mbas llupësisë. Po kështu edhe jeta e veçuar në qetësi mund të dëmtojë ata që janë të dhënë mbas zemërimit. Secili, pra, duhet të shqyrtojë veten dhe të zgjedhë sipas prirjeve të tij.

46. Gjithë jeta murgjërë përfshin tre lloje të përgjithshme ushtrimi: jeta vetmitare e të ushtruarit fill vetëm, të ushtruarit në qetësi me një ose e shumta dy të tjerë, si dhe përkatësia e durimit në bashkësi. “Mos u kthe djathtas a majtas”, thotë Kishtari, por ec në udhën mbretërore.⁶

Udha e mesme, mënyra e dytë më sipër, duket se iu përshtatet shumicës së njerëzve. Sepse, siç shkruhet, mjerë ai që është vetëm, se kur bie në ngathtësi, në gjumë, në plogështi a në dëshpërim, nuk ka njeri afër për ta ngritur. Sepse atje ku janë të mbledhur dy a tre veta në emrin tim, unë jam aty, mes tyre, tha Zoti.⁷

47. Kush është vallë murgu besnik dhe i mençur, ai që e ka ruajtur të pashuar zjarrin e vet dhe deri në fund do t'i shtojë çdo ditë zjarrit zjarr, zellit zell, këmbënguljes këmbëngulje dhe mallit mall pa pushim?

Ti që u ngjite deri këtu, mos u kthe pas.

Ligjërimi i dytë

MBI SHKËPUTJEN

1. Ai që e do vërtet Zotin, ai që ka kërkuar vërtet për të fituar mbretërinë e ardhshme, ai që ndien vërtet dhimbje për mëkatet e tij, ai që ka përfutur vërtet kujtesën e gjallë të ferrit dhe të gjykimit të përjetshëm, ai që jeton vërtet me frikën e vdekjes, një njeri i tillë, pra, nuk do të ketë më dashuri, përkujdesje dhe shqetësim as për para, as për pasuri, as për prindër, as për lavdi në jetë, as për miq, as për vëllezër e motra dhe as për asgjë tjetër në këtë botë. Përkundrazi, pasi ka mohuar dhe ka urreyer çdo lidhje dhe çdo kujdesje, madje pasi ka urreyer edhe vetë mishin e tij, ai ndjek Krishtin i zhveshur, pa shqetësime dhe pa përtim, duke kundruar gjithmonë në qiell dhe duke pritur ndihmë së larti, sipas shenjtorit që tha: “U ngjit shpirti im pas teje”.⁸ Dhe sipas shenjtorit tjetër të gjithmonëkujtuar që tha: “Unë nuk u lodha të të ndjek dhe

⁶ Fjalët e Urta 4:27.

⁷ Mateu 18:20.

⁸ Psalmi 62 (63):9.

ditë, a pushim njeriu, nuk dëshirova, o Zot”.⁹

2. Është turp i madh që mbasi i braktisëm të gjitha sa u thanë më sipër pas thirrjes, të cilën na e bëri Zoti dhe jo ndonjë njeri, të kujdesemi për diçka që nuk mund të na ndihmojë në kohën e nevojës sonë, domethënë të vdekjes. Sepse kjo është ajo që nënkuptonte Zoti kur tha se kushdo që kthehet mbrapa, nuk do të gjendet i përshtatshëm në mbretërinë e qiellit.
3. Zoti ynë e di se sa lehtë rrëshqasim ne fillestarët dhe sa shpejt kthehemi sërish në botë, kur kalojmë kohën me njerëzit e botës a kur qëllon të takohemi me ta, prandaj dhe atij që e pyeti, “më lejo të shkoj e të varros tim atë”, i tha: “Lëri të vdekurit të varrosin të vdekurit e tyre”.¹⁰
4. Pas mohimit të botës demonët na shtojnë të lumërojmë të mëshirshmit dhe të dhembshurit në botë, duke ushqyer keqardhje për veten tonë, si të privuar nga këto cilësi. Me këtë përlulësi të rreme, armiqtë tanë synojnë që të na kthejnë në botë, ose, nëse vazhdojmë murgj, të na rrëzojnë në dëshpërim.
5. Me mendjemadhësi është e mundshme që të poshtërojmë ata që jetojnë në botë, ashtu siç është e mundshme që t’i rrëzojmë ata prapa shpinës, për t’i bërë bisht dëshpërimit dhe për përfutur shpresën.
6. Le të dëgjojmë, pra, atë që Zoti i tha djaloshtit që kishte përmbushur gati të gjitha urdhërimet: “Një gjë të mungon, të shesësh gjithçka dhe t’ua japësh të varfërve, për ta bërë veten të varfër dhe të pranosh lëmoshë”.¹¹
7. Sa prej nesh dëshirojmë të rendim me vrull dhe zell, le të rrokim mirë dhe të shqyrtojmë se Zoti i gjykoj ata që vijnë në botë sikur të ishin të gjallë të vdekur, duke i thënë dikujt: “Lëri të vdekurit e botës të varrosin të vdekurit në trup”.¹²
8. Pasuria nuk e pengoi aspak atë djalosht për të ardhur në pagëzim. Mashtrohen ata që mëtojnë se Zoti e urdhëroi djaloshtin që të shesë pasurinë e vet, për hir të pagëzimit. Le të na mjaftojë kjo bindje, për të na siguruar më së miri për lavdinë madhështore të jetës sonë vetmitare.
9. Vlen të hetohet se pse ata që jetojnë në botë dhe sfiliten në zgjime, agjërime, mundime dhe vuajtje, kur largohen nga njerëzit drejt jetës vetmitare, sillen sikur të ishin rishtarë a në stërvitje dhe nuk e vazhdojnë më të ushtruarit e

⁹ Jeremia 17:16.

¹⁰ Mateu 8:22.

¹¹ Mateu 19:21.

¹² Mateu 8:22.

zvetënuar dhe të shtirë që kryenin më parë.

Kam parë bimë të shumta dhe të ndryshme virtytesh, të mbjella prej tyre në botë, si të vaditura nga gjirizi i nëndheshëm i kotësisë, të prashitura nga buja dhe të plehëruara nga lëvdatat. Kur të njëjtat bimë u shkulën dhe u mbollën në tokë të shkretë dhe të pashkelur nga njerëzit e botës, në dhe të pavaditur nga uji i ndyrë i kotësisë, ato u thanë menjëherë. Sepse nuk është e mundshme që bimët ujëdashëse të prodhojnë fryte në fushat e ashpra dhe të thata të stërvitjes.

10. Kushdo që urreu botën, i shpëtoi pikëllimit, por ai që është i ngjitur pas diçkaje të dukshme, nuk është çliruar ende nga pikëllimi. E si të mos pikëllohet, kur privohet nga ajo që do?
11. Duhet të tregojmë syçeltësi të madhe shpirtërore në gjithçka dhe kësaj duhet t'i kushtojmë vëmendje më të madhe sesa të tjerave. Pamë shumë njerëz në botë, të cilët me përkujdesjet, shqetësimet, bisedat dhe zgjimet në lutje shmangën kapërthimin e dëshirave trupore. Megjithatë, kur këta hynë në jetën vetmitare në shkujdesje të plotë, u ndotën keqas nga epshet e trupit.
12. Le të këqyrim vetveten, se mos mashtrohemi kur themi se po ecim në udhën e ngushtë dhe të shtrënguar, ndërsa ndodhemi në udhën e gjerë dhe të lirshme.

Udha e ngushtë duket kur ke shtrëngim në bark, qëndrim gjatë gjithë natës, ujë me masë, bukë të paktë, pijen pastruese të çnderimit, tallje, përqeshje, shpotitje, prerje të shprehive të tua, durim në përplasje, paepshmëri në përbuzje, dhunë në vetvete ndaj fyerjeve, durim të fuqishëm ndaj padrejtësive, të mos zemërohesh kur të poshtërojnë, të përulesh kur të përflasin. Lum ata që ecin në udhën e udhëve të sipërthëna, sepse e tyre është mbretëria e qiejve.¹³
13. Askush nuk do të hyjë i kurorëzuar në nusëroren qiellore, nëse nuk ka bërë mohimin e parë, të dytin dhe të tretin. Me këtë dua të them mohimin e të gjitha gjërave, të njerëzve dhe të prindërve, si dhe prerjen e vullnetit të vetes, ndërsa me mohimin e tretë e kam fjalën për kryelartësinë, e cila përndjek bindjen.
14. "Dilni nga mesi i tyre dhe ndahuni; dhe mos prekni asnjë papastërti të botës", thotë Zoti.¹⁴ Sepse kush prej tyre ka bërë ndonjëherë mrekulli? Kush ka ngjallur të vdekur? Kush ka dëbuar djaj? Askush! Të gjitha këto janë çmimet e

¹³ Mateu 5:3.

¹⁴ Isaia 52:11.

arritjeve të murgjve, të cilat bota nuk mundet t'i fitojë. Nëse do të ishte e mundshme, atëherë, për çfarë do të vliente të ushtruarit, domethënë largimi nga bota?

15. Kur pas mohimit demonët na ngrohin zemrat me kujtimin e prindërve, të vëllezërve dhe motrave tona, atëherë le të ngjeshim armët e lutjes kundër tyre dhe le ta nxehim veten duke kujtuar zjarrin e përjetshëm, në mënyrë që duke kujtuar këtë, të shuajmë zjarrin e përkohshëm të zemrës sonë.
16. Kur dikush kujton se është i shkëputur prej diçkaje, por hidhërohet kur e humbet atë, ai e mashtron krejt veten.
17. Ata të rinj që janë kapërthyer ndaj epsheve trupore dhe ushqimit, por që dëshirojnë të hyjnë në jetën vetmitare, duhet të stërviten me shumë syçeltësi shpirtërore dhe lutje, dhe ta bindin veten duke u privuar nga çdo lluks dhe ligësi, përndryshe fundi do të jetë më i keq se fillimi.
18. Bregu mund të shërbejë si për shpëtim, ashtu edhe për rrezik dhe këtë e njohin ata që lundrojnë në detin mendor. Do të ishte pamje e mjerueshme të shohësh ata që shpëtuan në det, të mbyten në breg.

Ngjitja e dytë. Vrapuesi nuk duhet të imitojë gruan e Lotit, por vetë Lotin dhe le të ikë.

Ligjërimi i tretë

MBI MËRGIMIN

1. Mërgim do të thotë braktisje pa kthim prej të gjitha atyre gjërave në atdhe, të cilat i kundërvihen qëllimit të shpresëtarisë. Mërgim do të thotë sjellje e drojtur, urtësi e pashfaqur, maturi e pabujshme, jetë e fshehur, qëllim i pakëqyrshëm, përsiatje e padukshme, ëndje për thjeshtësi, dëshirë për vështirësi, premisë dëshirimi hyjnor me dashuri të zjarrtë, mohim i kotësisë dhe heshtje e thellë.
2. Zakonisht ata që e duan Zotin, në fillim i bren thellë dhe vazhdimisht si zjarr hyjnor të menduarit për këtë dashuri. E kam fjalën për largimin nga të afërmit të të dashuruarve që nxiten prej kësaj të mire, duke synuar thjeshtësinë dhe stërvitjen. Sidoqoftë, sado e madhe dhe e lavdërueshme të jetë kjo, po aq shumë duhet edhe të peshohet.

3. Jo çdo mërgim i kryer në mënyrë të skajshme është i mirë. Përderisa çdo profet nuk nderohet në atdheun e vet, siç thotë Zoti,¹⁵ atëherë le të thellohemi, në mënyrë që mërgimi ynë të mos të na çojë në kotësi. Sepse mërgimi është ndarja nga të gjitha, në mënyrë që mendja të bëhet e pandarë nga Perëndia. Mërgim është të dashurohesh dhe të punosh në zi të pandërprerë. I shpërngulur është ai që mërgon nga çdo marrëdhënie, si me të tijët ashtu edhe me të huajt.
4. Ti që nxiton për në vetmi, ose për në mërgim, mos prit për shpirtra botëdashës, sepse vjedhësi ia beh papritur. Shumë prej atyre që u orvatën për të marrë me vete njerëz të ngathët dhe përtacë, për t'i shpëtuar ata bashkë me veten e tij, humbën tok me ta, sepse me kalimin e kohës zjarri u mek dhe u shua. Prandaj, sapo të pranosh flakën, vrapo! Sepse nuk do ta mësosh se kur do të të shuhet zjarri dhe do të të zптоjë errësira.
5. Nuk na kërkohet të gjithëve që të shpëtojmë të tjerët. Apostulli i hyjshëm thotë: “Kështu pra, secili prej nesh, vëllezër, do t'i japë llogari Perëndisë për veten e vet”.¹⁶ Dhe përsëri thotë: “Ti që mëson të tjerët, veten tënde nuk e mëson”.¹⁷ Kjo është sikur të thoshte, “nuk e di nëse duhet të mësojmë të tjerët, por duhet të mësojmë patjetër veten”.
6. Kur po mërgon, sigurohu nga demoni dredhacak dhe e pshndjellës, sepse mërgimi i jep shkas.
7. Është e mirë shkëputja, por nëna e saj është mërgimi.
8. I mërguari për hir të Zotit, nuk ka më asnjë marrëdhënie, që të mos duket se bredh për hir të pasioneve.
9. I mërguari nga bota nuk duhet ta prekë botën, sepse pasionet e duan shumë kthimin.
10. Eva u dëbua nga parajsa e detyruar, ndërsa murgu e lë atdheun me dëshirë. Ajo do ta dëshironte sërish pemën e mosbindjes, ndërsa ai me siguri do të rrezikohej nga të afërmit e gjakut të tij.
11. Shmangiu vendeve ku ke rënë në mëkat, ashtu si murtajës. Sepse kur frutat nuk i kemi pranë, nuk ëndemi kaq shumë për t'i ngrënë.
12. Nuk duhet të të gënjejë as mënyra dhe as hilja e vjedhësve. Na këshillojnë që të mos ndahemi nga njerëzit e botës, sepse, siç thonë, nëse i shikojmë femrat dhe

¹⁵ Mateu 13:57.

¹⁶ Romakëve 14:12.

¹⁷ Romakëve 2:21.

arrijmë ta përforcojmë veten, do të marrim shpërblim të madh. Sigurisht që nuk duhet ta besojmë, por duhet të bëjmë bash të kundërtën.

13. Kur kemi jetuar të larguar prej të afërmeve tanë për njëfarë kohe, a më gjatë, dhe kemi përfutur njëfarë shpresëtarie, dehjeje të hyjshme a përkorjeje, atëherë mendimet e kotësisë na ngrehin për të shkuar sërish në atdhe, “për brumosjen e shumë njerëzve”, thonë, dhe “si shembull për dobinë e atyre që kanë parë paudhësitë tona dikur”. Madje, nëse qëllon të jemi të pasur në fjalë dhe dijedashje, atëherë mendimet na çojnë në botë si shpëtimtarë të shpirtrave dhe mësimdhënës, në mënyrë që ato që kemi qëmtuar bukur në breg, t’i shkapërderdhim keqas në det.
14. Le të përpiqemi të imitojmë jo gruan e Lotit, por vetë Lotin. Sepse, shpirti që kthehet atje nga ku doli, do të bëhet si kripa e prishur dhe do të mbetet i ngrirë.
15. Ikë nga Egjipti për të mos u kthyer më. Sepse zemrat që u kthyen, nuk e panë Jerusalemin, vendin e çlirimit prej pasioneve.
16. Ata që fillimisht lanë të afërmit pa e peshuar mirë, por në vijim u dëlirën krejtësisht, mund të kthehen atje, madje me dobi dhe me qëllim, sepse ndoshta do të shpëtojnë edhe të tjerë, pasi të shpëtohen vetë. Megjithatë, Moisiu, i cili ishte hyjpamës dhe u dërgua nga Perëndia për shpëtimin e kombit të bashkëgjakësve të tij, u përball me shumë rreziqe në Egjipt, domethënë me errësirat brenda botës.
17. Është më mirë të hidhërosh prindërit, sesa Zotin. Sepse ai edhe krijoi, edhe shpëtoi, ndërsa prindërit shpesh shkatërruan ata që deshën, duke ua dorëzuar ferrit.
18. I huaji është si ai që flet një gjuhë tjetër, por qëllimisht rri mes njerëzish që flasin gjuhë të huaja.
19. Nuk ikim nga njerëzit dhe vendet tona sepse i urrejmë (qoftë larg!), por për të shmangur dëmin që na vjen prej tyre.
20. Si në gjithçka tjetër, edhe këtu Krishti bëhet për ne mësues i mirësive. Dihet se edhe ai i linte shpesh prindërit e tij sipas mishit. Dhe kur i thanë, “Nëna jote dhe vëllezërit e tu po të kërkojnë”, Zoti dhe mësuesi ynë i mirë menjëherë tregoi një urrejtje të dëlirë, kur tha: “Nëna ime dhe vëllezërit e mi janë ata që bëjnë vullnetin e Atit tim që është në qiej”.¹⁸

¹⁸ Mateu 12:47-50.

21. Ati yt le të jetë ai që dëshiron dhe që mundohet me ty për të ngritur barrën e mëkateve; nënë paç afshin e hyjshëm, i cili ka fuqi të të pastrojë nga përlyerja; vëlla duhet të kesh bashkëvepruesin dhe bashkëlufëtarin drejt udhës së epërme; për bashkëjetues të pandarë, përfito kujtimin e vdekjes; fëmijët e tu të dashur le të jenë dënesat e zemrës. Për shërbëtor bën trupin tënd. Për miq paç fuqitë e shenjta (engjëjt), të cilat mund të të ndihmojnë në kohën e vdekjes, nëse miqësohesh me ato. Të tillë janë njerëzit që kërkojnë Zotin.¹⁹
22. Malli i Perëndisë shuan mallin ndaj prindërve. Prandaj dhe ai që thotë se i ruan të dyja këto, mashtron veten, nëse dëgjon atë që tha, "Askush nuk mund t'u shërbejë dy zotërinjve", e të tjera.²⁰
23. "Nuk erdha, thotë Zoti, për të vendosur paqe mbi dhe (as prindërit mbi bijtë, apo vëllain mbi vëllain, kur këta zgjedhin të më shërbejnë), por luftë dhe shpatë, për të ndarë miqtë e Perëndisë nga miqtë e botës, lëndorët nga frymorët, mendjemëdhenjtë nga të përlulurit.²¹ Prandaj dhe Zoti ngazëllehët kur grindjet dhe ndarjet bëhen nga dashuria për të.
24. Bëji sytë katër ti që je i dhënë me dashuri ndaj të afërmeve të tu, se mos t'i merr lumi të gjitha çka ke dhe ti vetë kthehesh në botën e përmytur. Mos u prek nga lotët e prindërve ose të miqve, përndryshe do të lotosh përjetësisht.
25. Kur të afërmit të qerthullojnë si bletë, ose më saktë si grerëza, dhe vajtojnë për ty, nguli sytë e shpirtit menjëherë dhe pa mëdyshje te vdekja dhe te veprimet e tua, në mënyrë që ta dëbosh dhimbjen me dhimbje.
26. Tanët dhe jo tanët na premtojnë me dinakëri se do të bëjnë për ne çdo gjë që na pëlqen, por synimi i tyre është që të na pengojnë nga udha jonë e epërme dhe kështu të na tërheqin në qëllimin e tyre.
27. Kur largohemi nga atdheu, le të zgjedhim vende ku ka më pak ngushëllim, më pak kotësi dhe më shumë përlësi. Përndryshe, do të fluturojmë tok me pasionet tona.
28. Mos u paraqit si i fisshëm dhe mos u lëvdo si i famshëm, që të mos dalësh ndryshe në gjuhë e ndryshe në veprime.
29. Askush nuk e dha veten në mërgim më shumë se ai i madhi (Abrahami) kur dëgjoi, "Largohu nga vendi yt, nga të afërmit e tu dhe nga shtëpia e babait

¹⁹ Psalmi 23 (24):6.

²⁰ Mateu 6:24.

²¹ Mateu 10:34.

tënd”,²² edhe pse u thirr për të shkuar në një vend barbar dhe me gjuhë tjetër.

30. Ndonjëherë Zoti lëvdon së tepërmi atë që ndjek udhën e këtij mërgimtari të madh. Sidoqoftë, edhe pse kjo lavdi është hydhënese, është mirë të sprapset me mburojën e përlësisë.
31. Kur demonët ose njerëzit na lavdërojnë për mërgimin tonë, si për një arritje të madhe, atëherë le të rrokim në mendje atë që mërgoi për ne nga qielli në tokë dhe kështu do të kuptojmë se jemi të pafuqishëm në jetë të jetëve për ta arritur.
32. Është e rrezikshme të jesh i lidhur pas ndonjë të afërmi, apo të huaji, sepse pak nga pak kjo mund të na tërheqë sërish në botë dhe zjarri i marramendjes hyjnore do të shuhet krejt.
33. Ashtu siç është e paarritshme të shikosh me një sy qiellin dhe me tjetrin tokën njëherazi, njësoj e pamundshme është të mos rrezikohet shpirti i atij që nuk ka mërguar plotësisht, me mendje dhe me trup, nga të gjithë të afërmit dhe jo të afërmit.
34. Me shumë mund dhe lodhje përftohen sjellje, shprehi të mira dhe karakter i qëndrueshëm. Nga ana tjetër, ajo që kemi arritur me shumë mundim, ka të ngjarë që ta humbasim në çast. Sepse bisedat e këqija, mbi gjërat e botës dhe ato të pahijshme, prishin qëndrimin dhe karakterin e mirë.²³
35. Ai që pas mohimit shoqërohet me njerëz të botës, ose që i afrohet atyre, me siguri do të bjerë në kurthet e tyre, ose do ta përlyejë zemrën duke menduar për ta; edhe nëse nuk është përlyer, do të përlyhet duke përgojuar ata që janë përlyer.

Mbi ëndrrat e fillestarëve

36. Që mendja e dijes sonë është krejt e mangët dhe plot me çdo lloj padijeje, kjo është e pamundshme të fshihet. Gryka dallon ushqimet, ndërsa dëgjimi shquan domethënien. Dobësinë e syve e shfaq dielli, ndërsa paditurinë e shpirtit e tregojnë fjalët. Por ligji i dashurisë i tejkalon me dhunë mundësitë tona. Mendoj, pra, pa doktrinar, se pas këtij ligjërimi mbi mërgimin, ose më saktë brenda tij, të ndërfitet diçka mbi ëndrrat, në mënyrë që të mos jemi të pandriçuar mbi këtë dredhi të dinakëve.

37. Ëndrra është lëvizja e mendjes kur trupi është i palëvizshëm.

²² Gjenezë 12:1.

²³ 1 Korintasve 15:33.

38. Fantazia është mashtrim i syve kur mendja fle. Fantazia është dalldi e mendjes kur trupi është zgjuar. Fantazia është një pamje e paqenë.
39. Arsyeja se pse menduam të flasim për ëndrrat, pas renditjes të mësipërme, është e qartë: Kur braktisim shtëpinë dhe të afërmit për hir të Zotit, kur shesim veten në mërgim për dashurinë e Zotit, atëherë demonët do të përpiqen të na trazojnë me ëndrra, duke na shfaqur të afërmit si të pikëlluar, ose duke vdekur, apo të robëruar prej nesh dhe të lënduar. Ai që beson në ëndrra është si ai që vrapon pas hijes së tij dhe përpiket ta kapë.
40. Demonët e lavdisë së kotë bëhen profetë gjatë gjumit. Parashikojnë djallëzisht gjëra që do të ndodhin në të ardhmen, të cilat na i thonë për të na paralajmëruar. Kur vegimet përmbushen, ne mahnitemi, na ngrihet mendja dhe pandehim se i jemi afruar dhuntisë së parashikimit.
41. Për ata që e besojnë, demoni u bë shpesh profet, ndërsa për ata që e përçmojnë, ai gjithmonë u përgënjeshtroi. Duke qenë frymë, demoni vrojton përmes ajrit dhe kur vëzhgon se dikush po vdes, nxiton dhe ua parathotë këtë mendjelehtëve në ëndërr.
42. Demonët nuk dinë asgjë për të ardhmen, prandaj dhe nuk mund ta parashikojnë atë. Përndryshe, edhe magjistaret do të ishin në gjendje të parashikonin vdekjen tonë.
43. Kur jemi në gjumë demonët shndërrohen shpesh në engjëj drite²⁴ dhe marrin trajtë dëshmorësh, duke u paraqitur sikur vijnë te ne, gjë që na zhyt në gëzim dhe mendjemadhësi kur zgjohemi.
44. Pika ku mund të shquash mashtrimin është kjo: engjëjt na tregojnë ferrin, gjykimin dhe ndarjen, duke na bërë të zgjohemi të tmerruar dhe të trishtuar.
45. Nëse fillojmë të besojmë demonët kur flemë, ata do të tallen me ne edhe kur jemi zgjuar. Ai që beson në ëndrra është krejt i pasprovuar, ndërsa ai që nuk iu beson fare atyre, është i zgjuar dhe i urtë.
46. Beso vetëm ëndrrat që të kumtojnë ferrin dhe gjykimin, por nëse edhe ato të pezmatojnë dhe të hedhin në dëshpërim, atëherë edhe ato vijnë nga demonët.
- Kjo është shkalla e tretë, e barabartë në numër me Trininë. Ai që u ngjit deri këtu, le të mos shikojë djathtas a majtas.

²⁴ 2 Korintasve 11:14.

TË DREJTAT E AUTORËSISË I PËRKASIN EKSKLUZIVISHT ATË FOTI CICIT.

Lejohet kopjimi i këtij teksti vetëm për synime arsimore, brenda institucioneve mësimore dhe kishare, por ndalohet rreptësisht botimi i tij në çfarëdolloj trajte dhe hapësire, pa lejen me shkrim të përkthyesit.